

การส่งเสริมการมีส่วนร่วม กรมพัฒนาที่ดิน
รายงานการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มจัดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเกลือ
ในพื้นที่นาข้าว จังหวัดขอนแก่น
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกรมพัฒนาที่ดิน

รายงานการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มจัดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเกลือในพื้นที่นาข้าว
จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

รายงานโดยสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ได้จัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ดินเค็มแบบบูรณาการในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย กิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มด้วยการปลูกไม้ทนเค็มและหญ้าชอบเกลือและระบบวิศวกรรม ปีงบประมาณ 2567 ซึ่งจะต้องทำระบบระบายเกลือ แบบ Sub-drained จะเป็นงานก่อสร้างงานดินชุดร่องในพื้นที่เพื่อฝังท่อระบายเกลือ (ใช้ ดีโอเทคไทด์หุ้มท่อระบาย) โดยฝังลึก 1.2 เมตร วางแนวท่อตามแบบที่กำหนด เพื่อให้เกลือซึมผ่านท่อระบายออกไปสู่คลองหลัก จากปริมาณเกลือในพื้นที่ที่ระบายออกไปสู่คลองหลัก จะทำให้ปริมาณเกลือในพื้นที่ลดลง และทำให้เกษตรกรใช้พื้นที่เพาะปลูกข้าวได้ตามปกติในปีถัดไป ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่เป็นลำดับแรก จากนั้นจะต้องดำเนินการภายหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวทันที เพราะเป็นช่วงที่ดินเริ่มแห้ง เครื่องจักรจะสามารถเข้าดำเนินการได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว และมีเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน 2567 เพราะหลังจากนั้นจะเริ่มมีฝนตกทำให้ดินมีความชื้น เครื่องจักรจะเข้าทำงานไม่ได้ ดินจะอ่อนตัว เกิดการสไลด์ของดิน จนไม่สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ และถ้าไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จ จะส่งผลให้การเก็บข้อมูลการระบายเกลือ (Salt load) ไม่ได้ พร้อมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ไม่สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้ อันจะส่งผลต่อการรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บริหารกรมฯ ภายหลังเสร็จสิ้นปีงบประมาณ 2567 และเกิดผลเสียต่อโครงการฯ เป็นอันมาก

กรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ขอนแก่น ซึ่งมีพื้นที่ในการดำเนินการพัฒนาที่ดินอยู่ทั้งหมด 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ โดยมีการจัดทำโครงการฟื้นฟูและป้องกันการแพร่กระจายของพื้นที่ดินเค็มเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ปราณี, 2558) และ Pramojane (1921) and Wongsornsak (1986) ให้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า น้ำใต้ดินเป็นตัวการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนที่ของเกลือจากแหล่งเกลือไปสะสมยังแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ต่ำกว่า ด้วยเหตุนี้เกลือเป็นสารที่ละลายน้ำได้ดี เมื่อหินแร่มีเกลือเป็นองค์ประกอบเกิดการผุพังการสลายตัว โดยกระบวนการทางกายภาพและเคมี เกลือที่ถูกปลดปล่อยออกมาจะละลายและเคลื่อนที่ไปยังบริเวณต่าง ๆ โดยมีน้ำเป็นตัวพาหะสำคัญ

ดังนั้น กรมพัฒนาที่ดินจึงจัดทำโครงการการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มจัดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเกลือในพื้นที่นาข้าว จังหวัดขอนแก่น ในพื้นที่ ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น งบประมาณปี 2567 เพื่อเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดินเค็มที่มี การกระจายตัวของเกลือในพื้นที่นาข้าวน้อยลง เพื่อใช้ในการทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

สถานที่

ตำบลแว้งน้อย อำเภอแว้งน้อย จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นหรือเรื่องในการมีส่วนร่วม

1. ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางระบายเกลือออกจากพื้นที่ดินเค็มจัด และมีสภาพการสะสมเกลือมาก ณ ตำบลแว้งน้อย อำเภอแว้งน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2567
2. เข้าร่วมโครงการฯ โดยยินยอมให้ดำเนินการทำระบบระบายเกลือในพื้นที่ปลูกข้าวของตนเอง
3. เกษตรกรที่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ แล้ว จะช่วยสนับสนุนความเข้าใจกับเกษตรกรรายอื่นๆ ที่มีพื้นที่ดินเค็มจัด ที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อเข้าร่วมการจัดการพื้นที่ดินเค็มด้วยมาตรการอื่นๆ เพื่อลดการแพร่กระจายเกลือตามมาตรการของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
4. เข้าร่วมเสนอแนะและยอมรับมาตรการการจัดการพื้นที่ดินเค็ม เพื่อรักษาผลประโยชน์และดูแลระบบพืชที่นำมาปลูกร่วมกับพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว ทำให้เกิดระบบนิเวศการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเค็ม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

สรุปข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม

1. นายบัณฑิต ศรีดอนชัย และ นายทองสา ศรีดอนชัย ได้มีส่วนร่วมในประเด็นที่ 1, 2 และ 3 คือ
 1. ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางระบายเกลือออกจากพื้นที่ดินเค็มจัด และมีสภาพการสะสมเกลือมาก
 2. เข้าร่วมโครงการฯ โดยยินยอมให้ดำเนินการทำระบบระบายเกลือในพื้นที่ปลูกข้าวของตนเอง
 3. เกษตรกรที่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ แล้ว จะช่วยสนับสนุนความเข้าใจกับเกษตรกรรายอื่นๆ ที่มีพื้นที่ดินเค็มจัด ที่อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อเข้าร่วมการจัดการพื้นที่ดินเค็มด้วยมาตรการอื่นๆ เพื่อลดการแพร่กระจายเกลือตามมาตรการของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
2. เกษตรกรอีก 12 ราย ได้แก่
 1. นางเล่น นาเม็ง
 2. นายศรี นาเม็ง
 3. นายมนตรี ชานันโท
 4. นายประยนต์ ศรีภู
 5. นางสาว สมภาร เดิมคะยอม
 6. นางสาว กัลยกร พรหมชัย
 7. นางฉวี คำจันทร์
 8. นางอำพร มะธิปะ
 9. นางวัฒนา วัฒนีย์
 10. นางอาทิตยา ชัยศร
 11. นางน้อย กองชนะ
 12. นายหนูกาลัน นิบุญท่า
 มีพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด 50 ไร่ ได้มีส่วนร่วมในประเด็นที่ 1 และ 4

1. ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางระบายเกลือออกจากพื้นที่ดินเค็มจัด และมีสภาพการสะสมเกลือมาก ณ ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2567

4. เข้าร่วมเสนอแนะและยอมรับมาตรการการจัดการพื้นที่ดินเค็ม เพื่อรักษาผลประโยชน์และดูแลระบบพืชที่นำมาปลูกร่วมกับพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว ทำให้เกิดระบบนิเวศการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเค็ม เพื่อความยั่งยืนต่อไป

ผลจากการมีส่วนร่วม

ก่อนการดำเนินการเป็นพื้นที่ที่มีคราบเกลือซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

ภายหลังมีการดำเนินการดังนี้

1. ดำเนินการก่อสร้างระบบระบายเกลือในพื้นที่การเกษตรทั้ง 2 ราย
2. พื้นที่เกษตรมีปริมาณคราบเกลือลดลง
3. มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในการปลูกพืช

การนำผลจากการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

1. นำความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของพื้นที่ปลูกข้าว และผู้เช่าพื้นที่มาปลูกข้าวเพื่อร่วมวางแผนในการปรับเปลี่ยนมาตรการและแก้ไขพื้นที่ที่มีคราบเกลือและพื้นที่ดินเค็มจัด มาปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ตามความต้องการของผู้เช่าที่ดิน

2. นำแผนการดำเนินงานที่ได้จากการปรับเปลี่ยนตามความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เช่าที่ดิน มาอธิบายและสร้างความเข้าใจกับเจ้าของแปลงตามเอกสารสิทธิถือครอง และเจ้าองค์ที่ดินรายอื่นๆ รอบพื้นที่โครงการ จากนั้น สรุปประเด็นเพื่อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับทราบปัญหาและผลกระทบในพื้นที่ปลูกข้าวในภาพรวม

ภาพ : นายณัฐศักดิ์ เศรษฐรัตน์

พิมพ์ : นางสาวอภิญญา แวดไทยสงค์

รายงาน : นาง ปราณี สีหพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
 นายวีระ โรพินิจ นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

เว็บไซต์กรมพัฒนาที่ดิน : ข่าวสาร-ข่าวประชาสัมพันธ์-ข่าวภูมิภาค <http://ofs101.ddd.go.th/dddnews.asp>

เว็บไซต์สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 <http://r05.ddd.go.th/index.html>

Facebook : สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 กรมพัฒนาที่ดิน <https://www.facebook.com/ddd05>